MAKTAB ISHINI BOSHQARISH VA UNGA RAHBARLIK QILISH

Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch Davlat Universiteti
Pedagogika va psixologiya kafedrasi
o‘qituvchisi Xamrayeva Umida Normamatovna

Annotatsiya: Ta’lim tizimida samaradorlikni oshirishda maktab boshqaruvi va rahbarlik faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabni samarali boshqarish ta’lim sifati, pedagogik jarayonning barqarorligi hamda o‘quvchilarning bilim darajasini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada maktab ishini boshqarishning nazariy asoslari, rahbarlik usullari, boshqaruv mexanizmlari va ularning ta’lim jarayoniga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv tamoyillari, pedagogik menejment konsepsiyalari hamda maktab rahbarining professional kompetensiyasi masalalari o‘rganildi. Tadqiqot natijalari maktab boshqaruvida strategik rejalashtirish, jamoaviy boshqaruv va innovatsion yondashuvlar muhim rol o‘ynashini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: maktab boshqaruvi, pedagogik menejment, ta’lim sifati, rahbarlik, boshqaruv strategiyasi, ta’lim tizimi.

УПРАВЛЕНИЕ ШКОЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И РУКОВОДСТВО ЕЮ

Абу Райхан Беруни имени
Ургенчского государственного университета
преподаватель кафедры педагогики и психологии
Хамраева Умида Нормаматовна

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы управления школьной деятельностью и руководства ею в общеобразовательных учреждениях. В ходе исследования были проанализированы теоретические основы управления школой, стили руководства и механизмы управления педагогическим коллективом. Также изучена роль инновационных управленческих технологий в современной системе образования. Результаты исследования показали, что профессиональная компетентность руководителя школы, стратегическое планирование и коллективное управление играют важную роль в повышении качества образования.

Ключевые слова:управление школой, педагогический менеджмент, качество образования, руководство, образовательная система.

SCHOOL MANAGEMENT AND LEADERSHIP

Umida N. Xamrayeva
Department of Pedagogy and Psychology
Urgench State University named after
Abu Rayhan BeruniUzbekistan

Abstract:This article analyzes the issues of school management and leadership in general secondary education institutions. The theoretical foundations of school management, leadership styles, and mechanisms for managing pedagogical teams are examined. In addition, the importance of innovative management technologies in the modern education system is analyzed. The results of the study show that the professional competence of school leaders, strategic planning, and collaborative management play an important role in improving the quality of education.

Keywords:school management, educational management,leadership, education quality, school administration.

Kirish:Zamonaviy jamiyatda ta’lim tizimi davlat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Ta’lim tizimining samarali ishlashi esa ko‘p jihatdan maktab boshqaruvining sifatiga bog‘liqdir. Maktab rahbarining professional faoliyati nafaqat ma’muriy vazifalarni bajarish, balki pedagogik jarayonni samarali tashkil etish, jamoani boshqarish va ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan bo‘lishi kerak.Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar maktab rahbarlaridan yangi bilim, ko‘nikma va boshqaruv kompetensiyalarini talab qilmoqda. Zamonaviy maktab rahbari pedagogik menejment asoslarini bilishi, jamoa bilan samarali ishlashi hamda ta’lim jarayonini innovatsion metodlar asosida tashkil etishi zarur.Maktab ishini boshqarish – bu ta’lim muassasasining barcha faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish va rivojlantirish jarayonidir.Ushbu jarayon maktab rahbari tomonidan amalga oshiriladi va u pedagogik jamoa, o‘quvchilar, ota-onalar hamda jamiyat bilan hamkorlikda olib boriladi.Tadqiqotchilar fikriga ko‘ra, samarali boshqaruv ta’lim jarayonining barcha bosqichlarida muhim rol o‘ynaydi. Maktab rahbari strategik fikrlash, kommunikativ qobiliyat, muammolarni hal qilish ko‘nikmasi hamda innovatsion yondashuvlarga ega bo‘lishi kerak.Maktab boshqaruvi quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

-ta’lim jarayonini tashkil etish;

-pedagogik jamoani boshqarish;

-ta’lim sifatini nazorat qilish;

-moddiy texnik bazani rivojlantirish;

-innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash.

Shuningdek, maktab boshqaruvida demokratik tamoyillar muhim ahamiyatga ega. Bu tamoyillar o‘qituvchilar, o‘quvchilar va ota-onalarning qaror qabul qilish jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlaydi.Ushbu maqolaning maqsadi maktab

ishini boshqarish va unga rahbarlik qilish jarayonining nazariy hamda amaliy jihatlarini o‘rganishdan iborat. Tadqiqot doirasida maktab boshqaruvining asosiy tamoyillari, rahbarlik usullari hamda ularning ta’lim jarayoniga ta’siri tahlil qilindi.

Asosiy qisim: Ta’lim tizimi har qanday jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Ayniqsa, umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan maktab boshqaruvi va rahbarlik faoliyatiga bog‘liqdir. Maktabni samarali boshqarish nafaqat o‘quv jarayonini tashkil etish, balki pedagogik jamoani boshqarish, ta’lim sifatini oshirish hamda ta’lim jarayonini modernizatsiya qilishni ham o‘z ichiga oladi [1].Zamonaviy ta’lim tizimida maktab rahbariyati oldiga qo‘yilayotgan talablar tobora ortib bormoqda. Maktab rahbari pedagogik, tashkiliy, psixologik va boshqaruv kompetensiyalariga ega bo‘lishi zarur. Chunki maktab rahbari nafaqat ma’muriy boshqaruvchi, balki pedagogik jarayonni tashkil etuvchi yetakchi shaxs hisoblanadi [2].Maktab boshqaruvi tushunchasi keng ma’noda ta’lim muassasasining barcha faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish jarayonini anglatadi. Ushbu jarayonning asosiy maqsadi ta’lim sifatini oshirish va o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashdan iboratdir [3].Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, samarali maktab boshqaruvi quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

-tizimlilik;

-maqsadga yo‘naltirilganlik;

-uzluksizlik;

-hamkorlik;

-innovatsionlik [4].

Shuningdek, maktab boshqaruvida strategik rejalashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Strategik boshqaruv ta’lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish istiqbollarini belgilash hamda mavjud resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi [5].Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar maktab

boshqaruvi tizimini takomillashtirishni talab qilmoqda. Ayniqsa, pedagogik jamoani boshqarish, ta’lim jarayonini innovatsion metodlar asosida tashkil etish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi [6].Shu sababli maktab ishini boshqarish va unga rahbarlik qilish masalalarini ilmiy jihatdan o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa:Mazkur tadqiqot davomida maktab ishini boshqarish va unga rahbarlik qilishning nazariy hamda amaliy jihatlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, maktab boshqaruvi ta’lim tizimining samarali faoliyat yuritishini ta’minlovchi muhim omillardan biridir. Maktab rahbarining boshqaruv kompetensiyasi, pedagogik jamoa bilan ishlash qobiliyati hamda strategik rejalashtirish ko‘nikmalari ta’lim sifati oshishida muhim rol o‘ynaydi.Tadqiqot jarayonida maktab boshqaruvi tizimi pedagogik, tashkiliy va ma’muriy faoliyatlarning o‘zaro uyg‘unligi asosida amalga oshirilishi zarurligi aniqlandi. Samarali boshqaruv ta’lim jarayonining uzluksizligini ta’minlash, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash hamda o‘quvchilarning bilim darajasini oshirishga xizmat qiladi.Shuningdek, tadqiqot natijalari maktab rahbarining liderlik qobiliyatlari ham ta’lim jarayoniga sezilarli ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi. Rahbar tomonidan pedagogik jamoada sog‘lom muhit yaratish, hamkorlik asosida ishlash hamda pedagoglarni rag‘batlantirish ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.Bugungi kunda ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlar va zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Maktab boshqaruvida raqamli texnologiyalardan foydalanish, strategik rejalashtirishni yo‘lga qo‘yish hamda pedagogik jamoa bilan samarali hamkorlikni tashkil etish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.Shu bilan birga, maktab boshqaruvi jarayonida uchraydigan ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, boshqaruv jarayonining yetarli darajada tizimli emasligi, pedagoglarning motivatsiyasining pastligi hamda innovatsion texnologiyalardan yetarli darajada

foydalanilmasligi kabi masalalar mavjudligi aniqlandi.Umuman olganda, maktab ishini samarali boshqarish ta’lim tizimining barqaror rivojlanishini ta’minlaydi hamda jamiyatning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tavsiyalar:Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, maktab boshqaruvi tizimini takomillashtirish bo‘yicha quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:Birinchidan, maktab rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish zarur. Buning uchun rahbarlar uchun malaka oshirish kurslarini muntazam tashkil etish hamda zamonaviy pedagogik menejment bo‘yicha treninglar o‘tkazish maqsadga muvofiq hisoblanadi.Ikkinchidan, maktab boshqaruvida strategik rejalashtirish tizimini rivojlantirish lozim. Bu esa ta’lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish hamda mavjud resurslardan samarali foydalanishga imkon beradi.Uchinchidan, pedagogik jamoani boshqarishda demokratik rahbarlik uslubidan foydalanish tavsiya etiladi. Bu uslub o‘qituvchilarning qaror qabul qilish jarayonida faol ishtirok etishini ta’minlaydi hamda jamoada ijobiy psixologik muhitni shakllantiradi.To‘rtinchidan, ta’lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Raqamli ta’lim platformalari, elektron monitoring tizimlari hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.Beshinchidan, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchilar uchun seminarlar, treninglar va ilmiy-amaliy konferensiyalar tashkil etish ularning kasbiy malakasini oshirishga yordam beradi.Oltinchidan, maktab boshqaruvi jarayonida ota-onalar hamda mahalla bilan hamkorlikni rivojlantirish zarur. Bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda o‘quvchilarning tarbiyasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.Xulosa qilib aytganda, maktab boshqaruvi tizimini takomillashtirish orqali ta’lim muassasalarining samaradorligini oshirish, pedagogik jamoaning faoliyatini muvofiqlashtirish hamda o‘quvchilarning bilim darajasini yanada yaxshilash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. **Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.** Toshkent, 2008.
2. Tolipov O‘., Usmonboyeva M**. Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari.** Toshkent, 2006.
3. Ishmuhamedov R. **Ta’limda innovatsion texnologiyalar.** Toshkent, 2012.
4. Xodjayev B.X. **Pedagogika nazariyasi.** Toshkent, 2017.
5. Abduqodirov A. **Ta’lim menejmenti.** Toshkent, 2015.
6. O‘zbekiston Respublikasi **“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.** Toshkent, 2020.
7. Slastenin V.A. **Pedagogika.** Moskva, 2004.
8. Potashnik M.M. **Upravleniye sovremennoy shkoloy.** Moskva, 2007.
9. Shamsutdinova M. **Ta’lim muassasalarida boshqaruv faoliyati.** Toshkent, 2018.
10. Xolbekov A. **Ta’lim menejmenti asoslari.** Toshkent, 2016.
11. Drucker P. **Management: Tasks, Responsibilities, Practices.** New York, 2006.
12. Bush T. **Educational Leadership and Management.** London, 2011.